

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2005/99

Karar Sayısı : 2006/8

Karar Günü : 19.1.2006

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Suruç Sulh Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 3.1.2002 günlü, 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 Sayılı Kanunda ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasının "ruhsat harcının on katı tutarında ağır para cezası ile cezalandırılır" bölümünün Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I - OLAY

Satış belgesi olmadan tekel mamulü satmak suçundan açılan kamu davasında, itiraz konusu bölümün Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

II - İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"Yargılama Konusu Olay

Suç tarihinde sanıkların işyerlerinde ihbar üzerine yapılan arama neticesinde, Sanık Mehmet Beşaltı'ya ait işyerinde, tekel üretimi ve tekel bandrollü 21 paket kısa Malbora, 24 adet kısa Parliament, 94 adet kısa Muratti marka sigaranın satışa arz edilmiş şekilde ele geçirildiği, sanığın tütün mamulü satış ruhsatının olmadığı, yine sanık Erhan Beşaltı'nın iş yerinde yapılan aramada, tekel üretimi ve bandrollü 70 adet kısa LM ve 30 adet uzun LM sigaranın satışa arz edilmiş şekilde ele geçirildiği, sanığın tütün mamulü satış ruhsatının olmadığı, böylece sanıkların satış belgesi olmaksızın tekel ürünleri sattıklarından bahisle eylemlerine uyan 4733 sayılı Yasa'nın 8/2 maddesinden cezalandırılması istemi ile kamu davası açılmıştır.

Sanıklar Hakkında Görülmekte Olan Davada Uygulanacak Yasa Maddesi

4733 sayılı Yasa'nın 8/2 maddesi;

"Satış belgesi almadan satış yapanlar, ellerindeki mamulata el konulmakla birlikte ruhsat harcının on katı tutarında adli para cezası ile cezalandırılır."

Kanun Maddesinin Aykırılığı İddia Edilen Anayasa Hükümleri

Madde 2 - Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

Madde 10 - Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 07/05/2004-5170 S.K./1. md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmelidirler.

Madde 38/2- Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.

Gerekçe:

Sanıklar hakkında uygulanması istenen 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri GM.nün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 sayılı Kanun ve 233 sayılı KHK.de Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 8. maddesinin ikinci fıkrası Anayasa'nın yukarıda belirtilen hükümlerine aykırılık içermektedir. Şöyle ki:

Sanık hakkında 4733 sayılı Yasa'nın 8/2 fıkrasında öngörülen ceza Ruhsat Harcının 10 katı olarak belirlenmiş olup, söz konusu yasa yürürlüğe girdiği dönemde Ruhsat Harcının miktarı Harçlar Kanunu'nun ekinde yer alan 8 nolu tarifenin "V- Satış Ruhsatnameleri" başlığı altında düzenlenmiştir.

Ancak söz konusu tarifenin "V- Satış Ruhsatnameleri" başlıklı kısmı, 5035 sayılı Kanun'un 49. maddesi gereğince yürürlükten kaldırılmış, ancak ruhsat harçları 4733 sayılı Yasa'nın 5. maddesi kapsamında Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçecekler Piyasası Düzenleme Kurulu'nun geliri olarak belirtildiğinden, 4733 sayılı Yasa'nın 9. maddesi gereğince çıkartılan 31.12.2002 tarihli 24980 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Yönetmelikle Satış Belgesi Bedelleri düzenlenmiştir.

Buna göre de; Satış belgesi Bedeli İl Merkezlerinde 100 YTL, İlçe Merkezlerinde 60, diğer Mahalle ve Köylerde ise 20 YTL olarak belirlenmiştir.

Bu çerçevede 4733 sayılı Yasa'nın 8/2 maddesi ilk yürürlük tarihinde Harçlar Kanunu'nda düzenlenen 8 No'lu tarifeyi esas almakta iken, bahsedilen değişikliklerle Kanunda öngörülen ceza miktarı yönetmelik ile düzenlenir hale gelmiştir ki, bu durum cezaların Kanun'la düzenlenebileceği hükmünü içeren Anayasa'nın 38/3 maddesine aykırıdır.

Diğer bir husus ise Ceza Hukukunda hakimın takdirini kısıtlayacak şekilde, suç yerine göre farklı ceza miktarlarını içermesi yönünden de Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır, şöyle ki, hasbelkader ilçe olmuş 2000 nüfuslu bir ilçe merkezinde bu suçun işlenmesi halinde 60 YTL'nin 10 katı ceza uygulaması yapılırken, nüfusu buradan kat kat fazla olan bir yerde sırf ilçe teşkilatı kurulmadı diyerek daha az ceza verilmesi Anayasa'nın 10. ve 2. maddesine aykırıdır. Bu durum eşitlik ilkesini zedeleyebileceği gibi, sosyal adalet ilkesini de zedeleyecektir, zira eylemin yapıldığı idari teşkilatın büyüklüğü, eylemin büyüklüğü ile her zaman doğru orantılı değildir.

Bu nedenle söz konusu yasal düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olduğu görülerek, iptali için itiraz yoluna başvurmamak gerekmiştir.

Sonuç: Gerekçesi yukarıda açıklandığı üzere;

Sanıklar hakkında 4733 sayılı Yasa'nın 8/2 maddesine muhalefet suçlaması nedeni ile 25.03.2005 tarihinde 2005/50 no'lu iddianame ile açılan kamu davasında uygulanması istenilen, 4733 sayılı Yasa'nın 8/2 maddesinin 2., 10., 38. maddelerine aykırı görülmesi nedeni ile Anayasa'nın 152., 2949 sayılı Yasa'nın 28/1-2 maddeleri gereğince 4733 sayılı Yasa'nın 8/2 fıkrasının iptali için, resen Anayasa Mahkemesi'ne iptal istemi ile başvurulmasına,

Anayasa'nın 152., 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesi, CMUK'nun 128/1 maddesi gereğince bu hususun bekletici mesele yapılmasına,

2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesi gereğince dosya içerisinde iptal başvurusu ile ilgili olabilecek, evrakların onaylı sureti ile başvuru gerekçesinin, Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesine, Cumhuriyet Başsavcılığına tevdiine,

Bu nedenle duruşmanın 9.11.2005 günü saat 9.00'a bırakılmasına karar verildi."

III - YASA METİNLERİ

A - İtiraz Konusu Yasa Kuralı

4733 Sayılı Tütün, tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve

Satımına, 4046 sayılı Kanunda ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un itiraz konusu bölümü de içeren 8. maddesi şöyledir:

“Cezai hükümler

MADDE 8.- Kuruluş ve faaliyet iznini almadan tütün ve tütün mamulleri ile alkollü içkiler üretmek üzere fabrika, tesis veya imalathane kuran ve işletenlere; işyerleri veya ikametgahlarında söz konusu maddeleri üretenlere bir yıldan üç yıla kadar hapis ve ikiyüzyirmibeş milyon liradan az olmamak üzere üretilmiş tütün ve tütün mamulleri ile alkollü içkiler piyasa değerinin on katı tutarında ağır para cezası verilir. Bu hüküm 6 ncı maddenin ikinci ve üçüncü fıkrasına aykırı hareket edenler hakkında da uygulanır.

Satış belgesi almadan satış yapanlar, ellerindeki mamulata el konulmakla birlikte **“ruhsat harcının on katı tutarında ağır para cezası ile cezalandırılır.”**

Belirtilen suçları işleyenlere yardım edenler hakkında asıl faillere verilecek cezaların yarısı hükmolunur. Bu fiillere katılan memur ve görevliler de asıl fail ler gibi ceza görürler.”

B - Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz başvurusunda Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine dayanılmıştır.

IV - İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Tülay TUĞCU, Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün katılımlarıyla 29.09.2005 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A - İtiraz Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

4733 sayılı “Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 Sayılı Kanunda ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 6. maddesi ile Türkiye’de tütün mamullerini üretmek ve satmak isteyenler için, Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumundan üretim, satış ve/veya uygunluk belgesi alma zorunluluğu getirilmektedir. Yasa'nın 8. maddesinin ikinci fıkrasında ise tütün, tütün mamulleri ve alkollü içkilerin satışı için alınması zorunlu satış belgesini almadan satış yapanlara, ceza yaptırımını olarak, satışa sunulan mamulata el koyma ve ruhsat harcının on katı tutarında ağır para cezası öngörülmektedir.

2.7.1964 günlü, 492 sayılı Harçlar Kanununa ekli (8) sayılı tarifenin “Satış Ruhsatnameleri” başlıklı bölümünde yer alan (1) ve (2) numaralı fıkraları 25.12.2003 gün ve 5035 sayılı Kanun'un 49. maddesinin 5. bendi ile yürürlükten kaldırıldığından, Ruhsat harcına bağlı olarak uygulanan nispi nitelikteki ağır para cezası 31.12.2002 gün ve 24980 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Toptan ve Perakende Satışı ile Satış Belgelerine İlişkin Yönetmelik’in 10. maddesindeki değerlere göre belirlenecektir.

B - Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerinin ancak kanunla düzenlenebileceği, 4733 sayılı “Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel

Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 Sayılı Kanunda ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasına göre, satış belgesi olmaksızın tütün mamulü satanlar hakkında Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Toptan ve Perakende Satışı ile Satış Belgelerine İlişkin Yönetmeliğin 10. maddesinde belirtilen değerlerin esas alınmasıyla, nispi nitelikte ağır para cezası belirlenmesinin, Anayasa'nın 38. maddesindeki cezaların kanuniliği ilkesine, Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi ile Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'nın 38. maddesinin ilk fıkrasında "kimse işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez", üçüncü fıkrasında da "ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur" denilmiş, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde de "Kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesine yer verilmiştir. Buna göre, yasada suçun, bu bağlamda hangi eylemlerin yasaklandığının ve bunlara verilecek cezanın açıkça belirtilmesi gerekir. Kişinin yasak eylemleri ve bunların cezalarını önceden bilmesi, temel hak ve özgürlüklerinin güvencesidir.

Kanunsuz suç olmaz ilkesi ile birlikte gelişen kanunsuz ceza olmaz ilkesi, modern ceza hukukunun temellerinden biridir. Kişilerin yaşamları, özgürlükleri ya da malları üzerindeki etkili kısıtlamaya yol açacak olan cezaların, kanunlarla belirlenmesi gereğini ifade eden cezada kanunilik ilkesi, bireysel özgürlüklerin teminatı olduğu kadar toplumsal düzenin ve barışın sağlanmasında ve devamında da etkilidir. Bu ilke, suçlara uygulanacak yaptırım tür ve ölçülerinin, hangi sınırlar içinde uygulanacağını da yasayla belirlenmesini zorunlu kılmaktadır.

4733 sayılı Yasa'nın 8. maddesinin ikinci fıkrasında, satış belgesi almadan satış yapanlar için öngörülen "*ruhsat harcının on katı tutarında ağır para cezası ile cezalandırılır*" hükmü uyarınca, ceza miktarının saptanmasında ölçü olarak alınan ruhsat harcının, Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Toptan ve Perakende Satışı ile Satış Belgelerine İlişkin Yönetmelik'e göre belirlenmesi, Anayasa'nın 38. maddesindeki cezanın yasallığı ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, tüm işlem ve eylemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurmayı amaçlayan ve bunu geliştirerek sürdüren, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, insan haklarına dayanan bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, yargı denetimine açık, yasaların üstünde Anayasa'nın ve yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Hukuk devletinde kanunlar Anayasa'ya aykırı olamayacağından, Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olarak cezanın belirlenmesinde yönetmelik hükümlerinin esas alınması sonucunu doğuran itiraz konusu kural, Anayasa'nın 2. maddesine de aykırıdır, iptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı görülerek iptal edilmiş olduğundan, ayrıca 10. maddesi yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI - İPTAL SONUCUNDA YASA'NIN DİĞER KURALLARININ UYGULAMA OLANAĞINI YİTİRİP YİTİRMEDİKLERİ SORUNU

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrasında, yasanın belirli madde veya hükümlerinin iptali, diğer bazı hükümlerinin veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa, Anayasa Mahkemesi'nin keyfiyeti gerekçesinde belirtmek şartıyla Yasa'nın öteki hükümlerinin veya tümünün, bu kuralların da iptaline karar verebileceği belirtilmektedir.

4733 sayılı “Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 Sayılı Kanunda ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 8. maddesinin ikinci fıkrasının “ruhsat harcının on katı tutarında ağır para cezası ile cezalandırılır” bölümünün iptali nedeniyle uygulanma olanağını yitiren “satış belgesi olmadan satış yapanlar, ellerindeki mamulata el konulmakla birlikte” şeklindeki kalan bölümünün de iptali gerekir.

VII - İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ve 2949 sayılı Yasa’nın 53. maddesine göre, “Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazete’de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez” denilmekte, 2949 sayılı Yasa’nın 53. maddesinin dördüncü fıkrasında da bu kural tekrarlanarak beşinci fıkrasında da, Anayasa Mahkemesi’nin, iptal halinde meydana gelecek hukuksal boşluğu kamu düzenini tehdit veya kamu yararını ihlal edici mahiyette görmesi halinde yukarıdaki fıkra hükmünü uygulayacağı belirtilmektedir.

Yasa’nın 8. maddesinin ikinci fıkrasındaki kuralın iptaliyle, satış belgesi olmadan satış yapanların eylemleri yaptırımsız kalacak olup, oluşacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, yasa, gerekli düzenlemelerin yapılması için, iptal kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi uygun bulunmuştur.

VIII - SONUÇ

A - 3.1.2002 günlü, 4733 sayılı “Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 Sayılı Kanunda ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un 8. maddesinin ikinci fıkrasının;

1 - “ ... ruhsat harcının on katı tutarında ağır para cezası ile cezalandırılır.” bölümünün, Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

2 - İptal edilen bölümü nedeniyle uygulanma olanağı kalmayan kalan bölümünün de 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 29. maddesinin ikinci fıkrası gereğince İPTALİNE,

B - İptal edilen fıkranın doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa’nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince İPTAL HÜKMÜNÜN, KARARIN RESMÎ GAZETE’DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK ALTI AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE,

19.1.2006 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili
Haşim KILIÇ

Üye
Sacit ADALI

Üye
Fulya
KANTARCIOĞLU

Üye
Ahmet AKYALÇIN

Üye
Mehmet ERTEN

Üye
Mustafa YILDIRIM

Üye
Cafer ŞAT

Üye
A. Necmi ÖZLER

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Şevket APALAK

Üye
Serruh KALELİ